

Sygn. akt II Ca 921/19

WYROK

1. W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 grudnia 2019 r.

Sąd Okręgowy w Świdnicy, II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: sędzia Aleksandra Żurawska

po rozpoznaniu w dniu 11 grudnia 2019 r. w Świdnicy

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) **S.A. w W.**

przeciwko **S. N.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Ś.

z dnia 18 września 2019 r., sygn. akt I(...)

uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie w sprawie w całości i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w Ś. do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 18 września 2019 r. Sąd Rejonowy w Ś. zasądził od pozwanego S. N. na rzecz strony powodowej (...) S.A. w W. kwotę 681 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 3 listopada 2016r. do dnia zapłaty (pkt I wyroku), a także orzekł o kosztach postępowania oraz o wynagrodzeniu kuratora procesowego ustanowionego dla nieznanego z miejsca pobytu pozwanego (pkt II i III).

W apelacji od powyższego wyroku, kurator pozwanego zaskarżając go w całości zarzucił:

- 1) naruszenie przepisu postępowania, a to art. 233 § 1 k.p.c. poprzez wadliwe przyjęcie, iż protokół kontroli nr (...), przedłożony do akt sprawy, jest w pełni wiarygodny i stanowi wystarczający dowód tego, iż pozwany w dniu 11 października 2016r. korzystał z usług (...) na trasie I.-P. bez ważnego biletu podczas gdy wyłącznie z zapisów protokołu (nie potwierdzonych zeznaniami kontrolującego lub też notatką, sporządzoną przez funkcjonariuszy, którzy mieli legitymować pozwanego w istotnym dniu) wynika, że tożsamość pozwanego została w sposób niebudzący wątpliwości potwierdzona przez uprawnione do jej ustalenia organy;
- 2) naruszenie przepisu postępowania, a to art. 233 § 1 k.p.c. poprzez wadliwe przyjęcie, iż protokół sygnowany został własnoręcznym podpisem pozwanego albowiem własnoręczności tegoż podpisu nie potwierdzono żadnymi środkami dowodowymi.

Mając na uwadze powyższe zarzuty, skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez oddalenie powództwa w całości.

Sąd Okręgowy zważył:

Apelacja doprowadziła do wydania orzeczenia o charakterze kasatoryjnym, wobec stwierdzenia zaistnienia w sprawie nieważności postępowania jako bezwzględnej przesłanki odwoławczej. Zgodnie z art. 378 § 1 k.p.c. Sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. Nieważność postępowania, stosownie do art. 379 pkt 5 k.p.c., zachodzi jeżeli strona została pozbawiona możliwości obrony swych praw. Przepis art. 386 § 2 k.p.c. stanowiący, iż w razie stwierdzenia nieważności postępowania sąd drugiej instancji uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, nie dokonuje rozróżnienia między przyczynami nieważności. Bez względu zatem na rodzaj przyczyny uzasadniającej stwierdzenie nieważności postępowania konieczne jest zniesienie postępowania, które toczyło się przed sądem pierwszej instancji i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania. Jak wynika z utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego - pojęcie pozbawienia strony możliwości obrony swych praw obejmuje sytuacje, w których z powodu naruszenia przepisów postępowania przez sąd - strona, wbrew swej woli, została faktycznie pozbawiona możliwości działania w postępowaniu lub jego istotnej części, jeżeli skutków tego uchybienia nie można było usunąć przed wydaniem orzeczenia w danej instancji. O pozbawieniu możliwości obrony praw można mówić wówczas, gdy stronie uniemożliwiono działanie w procesie osobiście bądź za pośrednictwem pełnomocnika, przedstawiciela ustawowego lub kuratora. Nieważność postępowania z tego powodu następuje, gdy strona została pozbawiona uprawnień procesowych wskutek wadliwego postępowania sądu, a nie wtedy, gdy na skutek własnego działania z uprawnień tych nie skorzystała, nie biorąc udziału w rozprawie, o której terminie została prawidłowo zawiadomiona (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2009 roku, II CSK 156/09, LEX nr 603162; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2009 roku, III UK 16/09, LEX nr 518055). Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 listopada 2007 roku (II CSK 339/07, LEX nr 485859), pozbawienie strony możliwości obrony należy oceniać przez pryzmat konkretnych okoliczności sprawy. W okolicznościach rozpatrywanej sprawy należało mieć na uwadze, że zarządzeniem Przewodniczącego z dnia 15 maja 2019r. ustanowiony został w toku niniejszego postępowania dla nieznanego z miejsca pobytu pozwanego kurator procesowy (O.w W. wskazała kandydata na kuratora w osobie – adw. M. M.). Podstawę do ustanowienia kuratora stanowi art. 144 § 1 k.p.c., zgodnie z którym, przewodniczący ustanowi kuratora, jeżeli wnioskodawca uprawdopodobni, że miejsce pobytu strony nie jest znane. W świetle jednoznacznego brzmienia cytowanego przepisu, konieczną przesłanką ustanowienia kuratora jest uprawdopodobnienie przez wnioskodawcę, że miejsce pobytu strony nie jest znane. Ustanowiony w ten sposób kurator procesowy nie jest jedynie "kuratorem dla doręczeń", lecz ma podejmować za stronę, której miejsce pobytu nie jest znane wszystkie czynności procesowe, które są niezbędne dla obrony jej praw w toku całego procesu (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 września 1997 roku, II CKU 82/97, Prok. i P.-wkl. 1998, nr 2, s. 36). Ustawa wymaga od wnioskodawcy uprawdopodobnienia, a więc stosownie do art. 243 k.p.c. przedstawienia takich środków dowodowych, które pozwolą sądowi na uznanie za wysoce prawdopodobne, iż wnioskodawca nie jest w stanie wskazać aktualnego adresu pozwanego. Za utrwalony w orzecznictwie uznać należy pogląd, że ustanowienie kuratora z naruszeniem art. 144 k.p.c. – tj. braku uprawdopodobnienia przesłanki nieznanego miejsca pobytu strony - stanowi szczególnie przypadek pozbawienia strony możliwości obrony swoich praw i w konsekwencji powoduje nieważność postępowania (vide np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 1978 roku, III CRN 40/78, LEX nr 2269; a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 1969 roku, III CRN 418/69, LEX nr 4696; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 1998 roku, III CKU 12/98, LEX nr 34345; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2002 roku, I CKN 504/00 LEX nr 1170493 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2010, II CZ 150/10, LEX nr 738546). Nie można tracić z pola widzenia tego, że norma wyrażona w art. 144 k.p.c. posiada istotne funkcje gwarancyjne - służyć ma z jednej strony zapewnieniu ochrony praw strony nieobecnej (której miejsce pobytu nie jest znane), zaś z drugiej umożliwić przeprowadzenie postępowania cywilnego w sytuacji w której wnioskodawca z przyczyn obiektywnych nie potrafi wskazać adresu uczestnika postępowania. Uwzględniając przy stosowaniu przepisu art. 144 k.p.c. obie te racje, należy brać pod uwagę skutki procesowe bezzasadnego ustanowienia kuratora, tj. fakt, iż od momentu ustanowienia kuratora korespondencja sądowa w sprawie nie jest doręczana stronie, ale kuratorowi, w konsekwencji nie ma realnej możliwości zapoznania się z nią i zajęcia stanowiska w sprawie. Taka sytuacja wystąpiła w niniejszej sprawie, albowiem

niezasadnie z naruszeniem art. 144 § 1 k.p.c. został przez Sąd Rejonowy ustanowiony kurator dla pozwanego jako osoby nieznannej z miejsca pobytu, pomimo tego, że w tym postępowaniu nie zostało dotychczas uprawdopodobnione, iż nie jest znane miejsce pobytu pozwanego. Sąd Okręgowy zważył, iż Sąd pierwszej instancji na skutek zwrotu (jako niepodjętej w terminie) przesyłki zawierającej nakaz zapłaty wysłanej na adres pozwanego wskazany przez powoda w pozwie, ustalił za pośrednictwem systemu (...), iż pozwany posiadał miejsce zameldowania pod tym adresem jedynie do marca 2017 roku, natomiast brak jest danych dotyczących jego aktualnego miejsca stałego pobytu. Z tego też względu Sąd Rejonowy zarządzeniem z dnia 4 stycznia 2019r. zobowiązał stronę powodową do wskazania aktualnego miejsca pobytu pozwanego. W odpowiedzi na zobowiązanie strona powodowa w piśmie z dnia 17 stycznia 2019r. wskazała, iż zwróciła się do (...)z wnioskiem o udostępnienie danych jednostkowych S. N., jednocześnie wniosła między innymi o ustalenie przez Sąd za pośrednictwem bazy (...) czy pozwany jest obecnie osobą tymczasowo aresztowaną lub skazaną odbywającą karę pozbawienia wolności. Ponadto strona powodowa na wypadek ustalenia przez Sąd, iż pozwany jest osobą nieznaną z miejsca pobytu, a także w razie oddalenia wniosków o zweryfikowanie za pomocą dostępnych Sądowi baz danych osobowych, danych dotyczących S. N., wniosła o ustanowienie dla pozwanego nieznanego z miejsca pobytu kuratora procesowego, stosownie do dyspozycji z art. 144 § 1 k.p.c. W ocenie Sądu Okręgowego Sąd Rejonowy decydując w kwestii ustanowienia dla pozwanego kuratora procesowego na podstawie art. 144 § 1 k.p.c., winien rozważyć wszelkie okoliczności przemawiające za ustanowieniem tego kuratora. W sytuacji zatem wątpliwości co do aktualnego miejsca pobytu pozwanego, który w przeszłości był pozbawiony wolności, zasadnym było zweryfikowanie przez Sąd (o co wnosiła również strona powodowa) danych pozwanego w bazie danych (...). W tym miejscu podkreślić należy, iż z danych zawartych w systemie (...) wynika, iż pozwany S. N. od dnia 16 października 2017r. (data przyjęcia) – czyli jeszcze przed wniesieniem pozwu do Sądu, do chwili obecnej przebywa w jednostce (...) aktualnie w Z. K.w W.. Z tego też względu Sąd Okręgowy uznał, że w niniejszej sprawie istniała możliwość ustalenia aktualnego miejsca pobytu pozwanego i nie było w związku z tym podstaw do ustanowienia dla niego kuratora w trybie art. 144 k.p.c. W konsekwencji zachodziły podstawy do uznania, że doszło do pozbawiania możliwości obrony swych praw przez tego pozwanego i tym samym do nieważności postępowania, albowiem z powodu wadliwości procesowych sądu, będących skutkiem naruszenia konkretnych przepisów kodeksu postępowania cywilnego (w tym wypadku art. 144 § 1 k.p.c. oraz wadliwego doręczania pism i orzeczeń wydanych przed ustanowieniem kuratora) strona pozwana nie mogła brać i nie brała udziału w postępowaniu (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 1974 roku, II CR 155/74, OSP 1975, z. 3, poz. 66; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 1998 roku, III CKN 34/98, Prok. i P. 1999, nr 5, poz. 41; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2002 roku, V CKN 1057/00, Lex, nr 55517). Pozwany w związku z ustanowieniem dlań kuratora w trybie art. 144 § 1 k.p.c. nie był zawiadamiany o terminie rozprawy, nie były doręczane mu pisma w sprawie, nie mógł merytorycznie odnieść się do pozwu, jak również nie mógł podejmować skutecznie żadnych czynności procesowych w toku postępowania. Należy również wskazać, że także przed ustanowieniem kuratora wszelkie czynności Sądu były przeprowadzone wadliwie, gdyż zarówno nakazy zapłaty jak i inne pisma procesowe były doręczane pozwanemu na nieprawidłowy adres. W końcu trzeba podkreślić, że choć zadaniem kuratora jest również poszukiwanie osoby nieobecnej, to w aktach sprawy brak jakichkolwiek pism czy oświadczeń kuratora, z których wynikałoby, że podjął on jakiegokolwiek działania mające na celu ustalenie miejsca pobytu pozwanego.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy, na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i zniósł postępowanie w całości i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w Ś. do ponownego rozpoznania. Orzekając na nowo Sąd Rejonowy doręczy pozwanemu do Z. K., w którym przebywa odpis pozwu oraz inne pisma procesowe, a także zawiadomienia lub wezwania na rozprawę, przeprowadzi na nowo postępowanie dowodowe w sprawie i po ocenie całego materiału dowodowego, wyda stosowne rozstrzygnięcie.

(...)

ZARZĄDZENIE

1. (...)

a. (...)(...)(...)

(...)

(...)

(...)

(...)

(...)

(...)

(...)

(...)

(...)

(...)

(...)

(...).

(...)(...)

(...)

(...)

(...)(...)